

Bir Eleştiriye Yanıt

Derginizin 377. sayısında daha önceki bir yazımızla (Derdimiz Dermanımız Haşhaş, *Bilim ve Teknik* s.376) ilgili olarak bir eleştirinin yayımlandığını gördük. Bizce bu eleştiri yazının tümü hak etmemektedir. Yazımızın amacı, bu bitki hakkında temel bilgileri ve kötü olan taraflarını lise ve dengi okullarda okumakta olan öğrencilere aktarmaktır. Yazı bu anlamda düşünüldüğünde, baştan sona hatalara rastlandığı savı tümüyle yanlıştır.

Özellikle, eleştirilerin bazıları hakkındaki görüşlerimiz şöyledir:

1. "Her şeyden önce haşhaş, afyon ve morfin eşanlamlı kelime-ler değildir." denilmiştir.

Yazımızda bunların eşanlamlı olduklarını belirtir bir ifade kullanılmamıştır. Amerika'daki Texas A&M Üniversitesi, Biyoloji Bölümü'nün yaptığı bir çalışmada, bitkinin sistematiği yapılırken; yaygın ad olarak morfin kullanılmıştır. Ancak biz yazımızda haşhaş da kullandık. Sözü edilen çalışmaya göre bu bitkinin Amerika'da yaygın adı morfin olarak bilinmektedir.

(<http://www.isc.tamu.edu/FLORA/med-bot/papal.htm>)

2. "Afyon bu bitkinin meyvelerinin (kapsüllerinin) özel bıçaklarla çizilmesiyle akan sütün kurumuş şeklidir" ifadesiyle, yazımızda geçen "Morfin, *Papaver somniferum* bitkisinde bulunur ham afyondan elde edilir. Morfin, *Papaver somniferum* bitkisinin reçinesinden elde edilir" cümlemiz arasında anlamca hiçbir fark görülmemektedir.

(Temel Tıp Farmakolojisi Joseph R. DiPalma sayfa 202
<http://www.isc.tamu.edu/FLORA/med-bot/papal.htm>)

3. "Eroin morfinden yarı sentez yoluyla elde edilen bir alkaloidtir." eleştirisinin yapıldığı ifademiz, yazımızda "Eroin morfinin en güçlü formunu oluşturmaktadır" şeklinde dir. Bu ifadeyle kendisinin kullandığı bilimsel ifade arasında bir çelişki görememekteyiz.

4. "Haşhaş bitkisi gelincik bitkisi olarak kabul edilmez." Texas A&M Üniversitesi, bu bitkinin aynı zamanda "Afyon Gelincik Bitkisi" olarak adlandırıldığı belirtmektedir. Bir sistematikçi olarak elbette *Papaver rhoeas*'un gelincik olduğunu, tabii ki *Papaver somniferum*'dan farklı olduğunu bilmekteyiz. Bu tür bitkinin halk arasındaki adı, bazen farklılıklar göstermektedir. Bir bitkinin ismi yöresel farklılıklar gösterebilir. Bu doğaldır.

(<http://www.isc.tamu.edu/FLORA/med-bot/papal.htm>)

5. "Afyonun elde edilmesine yönelik Afyon-Bolvadin'de bir Alkaloid fabrikası kurulmuştur." ifadesi kullanılarak, sanki bu konuda verilen bilgilerin yanlış olduğuna dair gereksiz açıklama yapılmıştır.

Bu ifadenin eleştiri olarak yazılan bir yazıda olmaması gerektiğini düşünüyorum.

6. "Haşhaş ve afyon hakkında bilgiler eczacılık fakültelerinde farmokognozi derslerinde verilmektedir." görüşünü bilimsel anlayışla kabul etmek mümkün değildir. Bu anlayışın bilim alanına verdiği zararı maalesef sık sık görmekteyiz. Bilimin en güzel tarafı bir kuruma, kuruluşa veya kişilere bağımlı olmayışıdır. Taksonomi alanında çalışan bir araştırmacı, tıp fakülteleri mensupları ya da temel bilimler alanında çalışan bir araştırmacı da haşhaş konusunda yayın yapabilir.

Teoman Kesercioğlu
Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi
Buca Eğitim Fakültesi

Yenidoğan Tarama Testleri

Bilim ve Teknik Dergisi'nin Nisan 1999, 377. sayısında, Forum sayfasında yayınlanan "Yenidoğanlara Tarama Testi Laboratuvarı" başlıklı yazı konusuna aşağıdaki bilgilerin katkısı olacağını düşünüyoruz.

Sayın Prof. Dr. Cemil Çelik'in de vurguladığı gibi, doğumsal metabolik hastalıkların (DMH) büyük bir kısmında erken tanı ve tedaviyle hastaların tümüyle normal bireyler olarak topluma kazandırılması mümkündür. Gelişmiş ülkelerde, hiçbir yenidoğan atlanmaksızın taraması uygulanan hastalıklar fenilketonüri (PKU) ve konjenital hipotiroidi'dir. Akraba evliliklerinin yüksek oranda gerçekleştiği ülkemizde DMH görülme sıklığı da yüksektir. Ülkemizde klasik Guthrie Metodu ile PKU yenidoğan taraması, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Beslenme ve Metabolizma Bilim Dalı Laboratuvarları'nda 1987 yılında başlatılmıştır. Uygulamalar sonucunda PKU sıklığının 4-5

binde bir olduğu saptanmıştır. Bu yüksek oran göz önüne alınarak, 1993 yılında Ana Çocuk Sağlığı Aile Planlaması (AÇSAP) Genel Müdürlüğü tarafından, İstanbul Tıp Fakültesi İstanbul ve çevresinin, Dokuz Eylül Tıp Fakültesi İzmir'in, Hacettepe Tıp Fakültesi Ankara ve diğer illerin "PKU Yenidoğan Taraması ve Tarama Organizasyonu" ile görevlendirilmiştir. Organizasyon çalışmaları AÇSAP Genel Müdürlüğü'nün düzenlediği toplantılarla geliştirilmektedir. AÇSAP Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen istatistikler halen ülkemizde doğan bebeklerin % 51,9'unun PKU açısından ta-

randığını ortaya koymaktadır. Sorumlusu olduğumuz İstanbul'da bu oran %74,6'dır. Merkezimizde ayrıca, Sn. Çelik'in yazısında biyotin eksikliği olarak geçen, biyotinidaz eksikliği yenidoğan taraması her yenidoğana uygulanmaktadır.

Sağlık personelinin ve ailelerin yenidoğan taramalarıyla ilgili bilgisizlikleri ve duyarlılıkları, "Fenilketonüri Yenidoğan Taraması Organizasyonu" sırasında karşılaştığımız güçlüklerden biridir. Yıllık PKU tarama yüzdesi %65,8'e ulaşan Samsun ilimizde bile yenidoğan taraması organizasyonu hakkında yeterli bilgi olmaması da taramayla ilgili duyuruların artırılması konusunda bizi uyarmıştır.

Tolunay Baykal
Doç. Dr., I.Ü Tıp Fakültesi